

Motion till riksdagen 2005/06:Ju30

av **Karin Granbom m.fl. (fp)**
med anledning av prop. 2005/06:123

En modernare kriminalvårdslag

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en lägre grad av misskötsamhet för att kunna senarelägga villkorlig frigivning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avvakta med att införa utökad frigång.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kriminalisera rymning.

Motivering

I maj 2005 presenterade Kriminalvårdskommittén sitt betänkande "Framtidens kriminalvård" (SOU 2005:54) med förslag till en ny kriminalvårdslag som reglerar verkställigheten av påföljder. Utgångspunkten i betänkandet var att skapa drivkrafter för varje enskild intagen att förändra sig.

Betänkandet bygger på ett det skall införas ett omfattande förmånssystem som innebär att intagna som följer sin verkställighetsplan och som i övrigt rättar sig efter regler, får förmåner och har möjlighet att flyttas upp i ett nivåsystem. Misskötsamhet skall medföra att den intagne flyttas ned i samma nivåsystem, snabba konsekvenser skall följa på handlingar. Kommittén föreslog att utslussningsåtgärder, som den här aktuella propositionen behandlar, skall utökas. Men för att komma i fråga för detta skall den intagne redan befinna sig på en "förhöjd nivå" i förmånssystemet.

Folkpartiet liberalerna står bakom ett individanpassat system i anstalt som bygger på incitament för den intagne att sköta sig och utvecklas i en positiv riktning. Att få vistas en kortare tid i anstalt än vad som från början beslutats, är troligen den mest omfattande belöning som kan ges. Ett beslut om denna typ av förmån kräver dock först att en väl grundad riskbedömning görs. Det är därför rimligt att den intagne under en lång tid skall ha visat sig berättigad till denna förmån och ha fått andra belöningar på vägen.

Fel! Okänt namn på

Regeringens här aktuella lagförslag bygger på Kriminalvårdskommitténs förslag om utvidgade utslussningsmöjligheter. Problemet med regeringens förslag är att förslaget om utslussning tas ut separat utan att det ses som en del av ett större förmånssystem. Kriminalvårdskommitténs förslag måste behandlas vidare så att det finns tydligare drivkrafter där konsekvenser för olika beteenden kommer snabbare och i ännu högre grad kan påverka den intagne i anstalten.

Gamla och nya utslussningsmöjligheter

Det här aktuella förslaget syftar till ändrade regler för utslussning och villkorlig frigivning. Enligt förslaget skall det finnas fyra utslussningsmöjligheter: frigång, utökad frigång, vårdvistelse och vistelse i halvvägshus. Den utökade frigången och vistelse i halvvägshus är nya förslag. Utökad frigång innebär att den intagne kan avtjäna sista delen av sitt straff helt och fullt i sin bostad om strukturerad sysselsättning finns. Frigång betyder att personen kan delta i sysselsättning utanför anstalt dagtid, men måste återvända till anstalten för att sova där. Halvvägshus innebär att en person som inte har bostad eller tillåts bo där, kan bo i ett av kriminalvården kontrollerat hem utanför anstalten. Personer placerade i halvvägshus kan vistas utanför halvvägshuset under fri tid eller för att delta i bestämd sysselsättning. Vårdvistelse innebär placering på behandlingshem.

Det är viktigt med väl förberedda frigivningar. Alla intagna skall, när de tas in i anstalt, få en verkställighetsplan som ger dem bättre förutsättningar att sedan kunna leva i frihet. Intagna som visat prov på positiv utveckling skall tillåtas vistas utanför anstalt om det är möjligt med hänsyn till riskbedömningar. Introduktion i arbetsliv och utbildning utanför anstalt under kontrollerade former är ett bra sätt att ge stöd inför livet efter frigivning.

Många intagna har svåra missbruksproblem. En majoritet lider av alkohol-, narkotika- eller blandmissbruk. Det bästa brottsförebyggande arbete kriminalvården kan bedriva är att försöka förmå dessa personer att avstå från drogerna. Vård bedrivs troligen bäst utanför anstalt. Är det säkerhetsmässigt möjligt skall vård ges där den ger bäst resultat. Samtidigt måste knarket hållas utanför anstalterna så att personer som inte kan eller behöver befinna sig i vårdvistelse också vistas i en drogfri miljö.

Avvakta med utökad frigång

Det kan finnas anledning att i ett senare skede när den föreslagna individualiseringen av kriminalvården omsatts i praktisk gärning återkomma till frågan om möjligheten till s.k. utökad frigång. I dagsläget, då inget tydligt incitamentsystem finns på plats säger vi nej till utökad frigång. Regeringen föreslår dock redan nu att en utökad frigång, dvs. fullständig vistelse utanför anstalt,

skall få beviljas efter halva strafftiden, men minst tre månader av straffet skall ha avtjänats. Kriminalvårdskommitténs förslag för utökad frigång innefattade dock att minst sex månader skall ha avtjänats. Vi anser att Kriminalvårdskommitténs förslag är bättre avvägt, minst sex månader av en påföljd bör ha avtjänats innan utökad frigång kan beviljas.

Det är viktigt att påföljder inte urholkas och att allmänheten uppfattar att de inte skiljer sig i någon större utsträckning från domstolarnas beslut. En väl förberedd frigivning med utslussning för dem som befunnit sig i anstalt en längre tid kan dock vara motiverad. Utslussningsbehov föreligger inte heller på samma sätt för korttidsdömda.

Övervakningsansvar och brottsofferperspektiv

Kriminalvården har ett övervakningsansvar för personer i utslussning. Enligt förslaget finns det möjlighet att en person skall kunna övervakas med fotboja. Övervakningsansvaret bör vara större än då personen är villkorligt frigiven. Brottsofferperspektivet skall vara starkt. För personer i frigång, utökad frigång och i halvvägsboende bör fotboja regelmässigt användas för dem som begått brott mot liv, hälsa och frid samt sexualbrott.

Regeringen skriver att vid beviljande av utslussningsåtgärd skall säkerhet och brottsofferperspektiv tas i beaktande. Brottsofferintresset är särskilt viktigt i de fall där våld riktats mot familjemedlem. Detta bör gälla i alla fall där parterna haft en nära relation.

Villkorlig frigivning

Idag sker villkorlig frigivning efter att två tredjedelar av straffet har avtjänats. Har den intagne i väsentlig grad brutit mot de regler som gäller i anstalt kan tidpunkten flyttas fram. Senareläggning får ske med högst 15 dagar per gång.

Förslaget i propositionen innebär att antalet senareläggningar av villkorlig frigivning skall minskas i förhållande till idag. Det skall krävas synnerliga skäl för att skjuta upp den villkorliga frigivningen:

Enstaka fall av misskötsamhet bör inte leda till uppskjuten villkorlig frigivning trots att beteendet enligt nuvarande ordning kunnat leda till senareläggning av den villkorliga frigivningen. Som regel bör det krävas att flera omständigheter har förekommit som tillsammans har sådan tyngd att den villkorliga frigivningen ska skjutas upp. Detsamma gäller om en intagen under en stor del av verkställigheten vägrar att delta i någon form av sysselsättning eller om han eller hon upprepat betar sig aggressivt (s. 56).

Folkpartiet anser att all misskötsamhet i anstalt skall föranleda konsekvenser. Även enstaka fall av misskötsamhet, liksom vägran att delta i beslutad sysselsättning eller aggressivitet, skall föranleda en tydlig konsekvens. Det är vik-

Fel! Okänt namn på

tigt att beslut tas efter varje misskötsamhet så att den intagne får veta att betendet varit oacceptabelt.

Vi beklagar att det inte finns andra konsekvenser på misskötsamhet i anstalt än nekad vistelse utanför anstalt och senareläggning av villkorlig frigivning. Konsekvenser bör komma snabbt, och detta är inte fallet med senareläggning av den villkorliga frigivningen. Eftersom regeringen inte ger förslag till andra konsekvenser ser vi det som nödvändigt att föreslå att även enskild misskötsamhet skall föranleda senareläggning av den villkorliga frigivningen. Det bör således krävas en lägre grad av misskötsamhet för att senareläggning av villkorlig frigivning skall kunna komma i fråga. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Visar det sig att den intagne genomgått en positiv utveckling och inte misskött sig på lång tid, då två tredjedelar av strafftiden avtjänats, kan det ske en reduktion av den beslutade senareläggningen.

Kriminalisering av rymning

Vad gäller rymning föreslår regeringen att en enstaka rymning i vissa fall kan vara tillräcklig för att synnerliga skäl mot villkorlig frigivning skall anses föreligga. Folkpartiet anser att rymning från en anstalt är en så allvarlig misskötsamhet att denna bör utgöra ett brott och därmed hanteras inom det straffrättsliga systemet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Avslutning

Regeringen kallar sin proposition ”En modernare kriminalvårdslagstiftning” och lyfter ut ett enskilt förslag ur Kriminalvårdskommitténs betänkande. Möjligheterna till senareläggning av den villkorliga frigivningen minskas i förslaget. Det är bra att skötsamma intagna får större möjligheter att förbereda sig inför frigivning, men det är inte svårt att anta att propositionen är skriven utifrån att regeringen önskar minska antalet personer i anstalt.

Det är orimligt att lägga fram förslaget om att ändra så att det krävs synnerliga skäl för att flytta fram tidpunkten för villkorlig frigivning utan att andra negativa konsekvenser införs. Idag präglas tillvaron i anstalt av hot, våld och aggressivitet. Narkotika är vanligt. Möjligheten att hålla ordning i anstalt minskas med denna proposition. Därmed försvåras arbetet mot återfall i brott, och tillvaron blir sämre både för de anställda som för de intagna som är motiverade att ändra sin livsstil i en positiv riktning.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 22 mars 2006

Karin Granbom (fp)

Johan Pehrson (fp)

Jan Ertsborn (fp)

Cecilia Wigström (fp)

Torkild Strandberg (fp)

Helena Bargholtz (fp)